

Altres línies de treball, 2021-2022

Resum d'actuacions

Textos de Pere Espinet
Desembre de 2022

Xalet del Catllaràs
f. Xavier Alamy

Suport a la protecció de *Cypripedium* a La Presta

El GOC va rebre, des de la LPO des Pyrénées-Orientales, l'association Charles Flahault i la SFO Pyrénées-Est, la sol·licitud d'adhesió a la petició que han adreçat al Syndicat mixte Canigó Grand Site per la protecció de l'única població coneguda de *Cypripedium calceolus* al vessant francès dels Pirineus.

Es tracta d'una petita població amenaçada per la construcció d'una pista, la predació d'ungulats i ramats i la sobrefreqüentació d'aficionats.

Des del GOC hem acceptat adherir-nos-hi i ens hem ofert a col·laborar. També comptem amb el suport de la ICHN que té relacions amb associacions naturalistes en l'àmbit de la Catalunya Nord.

Projecte Catllaràs

En principi, el projecte tractava de protegir la població de *Cypripedium* de la Devesa Jussana davant la notícia apareguda al mitjans de la restauració del xalet del Catllaràs, atribuït a Gaudí, i la intenció per part de l'ajuntament de la Pobla de Lillet de destinar el nou edifici a l'hostaleria. Això, previsiblement, suposaria un augment de les visites a la zona i en conseqüència un perill afegit per a la preservació de l'entorn.

En presentar la idea a la ICHN, aquesta va creure convenient d'anar més enllà i endegar un projecte pilot de col·laboració entre administracions: ajuntament de la Pobla, Servei de Flora de la Generalitat de Catalunya i el GOC-ICHN per posar en valor la riquesa natural del terme, implicant-hi propietaris, ramaders i entitats socials del municipi. En Xavier Oliver ha estat la persona assignada a capitanejar el projecte sent la clau i enllaç entre ICHN i Generalitat.

En Carles Espelt, membre del GOC i fill de la Pobla, és qui porta les relacions amb l'Ajuntament i a la vegada coordina l'equip de treball de voluntaris que estan preparant un itinerari botànic senyalitzat que recorrerà el vessant nord del Catllaràs, passant pels indrets on es podran observar diferents espècies d'orquídies i altra flora emblemàtica de la serra. Es podrà descarregar el *track* i una guia que explicarà el valor de la flora del recorregut.

Falta concretar un acord amb el propietari per poder instal·lar un filat elèctric per protegir les *Cypripedium*, que cada vegada es troben més exposades a la pastura en anar morint els ginebrons que les protegien.

Som conscients de la controvèrsia que pot generar el projecte. Sabem que farem pública una localitat de *Cypripedium*, que de tota manera ja es prou coneguda i exposada. Explicarem el seu valor i la importància de preservar-la. I volem sobretot implicar a la gent del territori en la defensa del seu patrimoni natural.

Pla d'Arenes

Durant els treballs de l'Atlas de les orquídies d'Osona es van localitzar diverses poblacions de dues orquídies pròpies de prat de dall i de terreny humit. Es tracta de la *Dactylorhiza majalis*, que aquí té l'única localitat pont coneguda entre les abundants poblacions pirinenques i una petita població al Montseny que segurament és la més meridional d'Europa.

També hi ha bones poblacions d'*Anacamptis laxiflora*, cada vegada més escassa fora de les de l'Alt Empordà i de les planes de la Selva i el Gironès.

En els darrers anys s'ha vist un canvi d'usos dels prats. De mica en mica es van ocupant per hivernacles de maduixes i gerds que, a més d'ocupar l'espai,

desvien els regs d'aigua que abans remullaven els prats. També cada vegada són més esteses les plantacions de nogueres, que usen herbicides i reg.

El 2018 ens vàrem posar en contacte amb l'ajuntament de Sant Hilari Sacalm i de seguida es varen mostrar receptius. Ens convidaren a participar en l'estudi del medi natural del municipi que estava duent a terme la Fundació Emy. Amb ells vàrem visitar la zona i els vàrem mostrar les poblacions a protegir. El treball es va publicar el 2019 i en ell hi figuren les nostres aportacions.

Aquest any hem fet un parell de visites més. Una primera en època de floració amb la tècnica de Medi Ambient del municipi, Montse Vila. Aquesta tardor també ha vingut el regidor de Medi Ambient Jordi Rotllant, Ona Font de la Fundació Emy, i Josep Gesti, autor d'un estudi de la flora de les Guilleries que ha guanyat un premi de la Càtedra d'Aigua de les universitats de Vic i Girona. La Fundació Emy està redactant un projecte d'actuacions que es presentarà a finals del 2022. Està previst poder assignar un pressupost per a dur a terme actuacions durant el 2023.

Com sempre el més important en aquets casos és arribar a un acord amb els propietaris dels terrenys i de les explotacions afectades. Esperem poder preservar, si no totes, sí una bona part de les localitats més significatives.

Prat d'El Sallent, Sant Privat d'en Bas

Encara en fase embrionària, es tractaria de protegir de la pastura la important població de *Dactylorhiza incarnata* del prat d'El Sallent, a Sant Privat d'en Bas. També hi ha una població d'*Ophrys apifera* var. *trollii*, i una àmplia diversitat d'altres espècies d'orquídiès.

El prat es va mantenir en bones condicions fins fa uns 4 anys quan s'hi va engegar un ramat de vaques, que hi roman molt estable, i que ha destrossat el que abans era un paradís per a les orquídiès.

Tenim la idea de parlar amb el propietari del terreny, de qui ja tenim el contacte, i també amb el ramader, que sovint és una altra persona, per poder pactar zones i èpoques a preservar.

Com que la zona pertany a la Garrotxa, de tenir el contacte se n'ocuparà en Xavier Béjar, del Parc Natural, i també membre del GOC.

Una possibilitat seria facilitar l'ampliació de la zona de pastura cap a l'esquerra del salt de Sallent, que actualment està molt amatollada per arços, a canvi de preservar les zones a recuperar.

Protecció de *Dactylorhiza insularis* a Taradell

Poc a afegir, després d'uns anys d'anar fent el seguiment, i mirar de trobar un sistema més efectiu d'evitar la depredació. Una opció seria instal·lar una protecció tipus filat elèctric o tanca cinètica

Caldria tenir un acord més directe amb el propietari, doncs fins ara hem tingut tractes amb un intermediari que viu a prop de la població de *D. insularis*.

Seguiment de *Dactylorhiza majalis* a Santa Fe

La petita població de *Dactylorhiza majalis* de Santa Fe del Montseny ha viscut en els darrers anys sota constants amenaces. Es va talar els bosc de ribera, amb apilaments de troncs i brancades al prat. Un ramat de xais hi pastura i trepitja contínuament sense aparentment cap mena de control ni mesura, doncs seria molt fàcil evitar la pastura per la zona del prat amb la instal·lació d'un filat elèctric. Si més no durant la temporada de floració i fructificació.

I per acabar-ho de complicar, en aquest 2022 s'hi han construït just en el prat varies basses per a la recuperació d'amfibis. A més de la transformació del terreny i els talussos resultants de l'acumulació de la terra extreta, l'enfonsament

Iniciatives

de les basses farà baixar el nivell freàtic i segurament minvarà la humitat del prat, afectant negativament l'hàbitat de les *D. majalis*.

Trobem especialment greu que en un Parc Natural, i en una zona tant reduïda, s'hagi pogut anar malmetent any rere any un prat on hi viu aquesta planta, fins arribar a l'agressió final amb la construcció d'unes basses que es podrien haver ubicat uns metres més enllà.

Com he dit més amunt, segurament es tracta de la població europea més meridional de l'espècie, d'aquí la importància que per al GOC té la seva preservació.

Text de Xavi Sanjuan

Col·laboració amb el Servei de Flora

El GOC està començant un projecte amb el Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural de la Generalitat de Catalunya. En concret, amb la Secció de conservació de la flora del Servei de Fauna i Flora. Estem molt interessats a establir aquesta col·laboració però, atesa la quantitat de gent que som al GOC i la nostra disponibilitat de temps, la proposta resulta un pèl ambiciosa.

Ens veiem capacitats però per fer els censos i prospeccions de 2 espècies catalogades, *Serapias perez-chiscanoi*, i *Ophrys bilunulata*, de la que manca informació. Es tracta de 2 espècies que només s'han citat en zones molt localitzades (Les Gavarres i la duna continental entre l'Escala i l'Estartit, respectivament).

Aquesta proposta de seguiment era la nostra idea inicial. Però en les darreres setmanes hem estat en contacte amb grups del territori per assumir la prospecció de 2 espècies més del llistat inicial proposat que tenen un àrea de distribució més extensa. Ens basariem en les cites històriques i especialment en les més recents registrades a *ornitho.cat* per conèixer el seu estat i alhora provar, dintre de les nostres possibilitats, de prospectar hàbitats favorables:

- *Anacamptis laxiflora* té una de distribució fonamentalment gironina, amb nuclis als voltants del Montseny-Guilleries; la Selva i l'Alt Empordà. Pels nuclis empordanesos col·laborarem pel maig amb la Institució Alt Empordanesa per a la Defensa i Estudi de la Natura (IAEDEN-Salvem l'Empordà).
- *Neotinea conica* concentra la majoria de les cites també a l'Alt Empordà i tenim igualment la proposta de col·laborar pel març amb l'IAEDEN-Salvem l'Empordà. Hi ha però unes poques cites a la Ribera d'Ebre, comarca on s'està gestant un grup per cartografiar les seves orquídies —Associació Botànica Hort Ebrenc (ABHE)—, que ha contactat amb el GOC per demanar suport.

Una vegada haguem realitzat les tasques esmentades per aquest any, de cara a propers anys podrem valorar millor si podem comptar amb més persones de l'entitat per abastar més estudis.

Malgrat que som afeccionats, ens agradaria fer el treball de cens i prospecció de la manera més acurada possible o, si més no, ajustada als paràmetres tècnics del Servei de Flora. En aquest sentit, els hem demanat que compartissin amb nosaltres quina metodologia fan servir per dur a terme aquests treballs, així com el model de fitxes que empren per omplir dades en aquestes campanyes de cens i prospecció.

Des del GOC ens interessaria a més, durant l'any 2023, poder treballar amb el Servei de Fauna i Flora en la proposta de crear i posar en funcionament el projecte que ja vam parlar a l'última reunió de l'inventari d'indrets d'interès per a la conservació de la biodiversitat. Creiem que aquest projecte que pretén promoure i donar suport a iniciatives de custòdia del territori és una acció prioritària i en la que les experiències de diferents socis de l'entitat poden ser de gran ajuda i pot incrementar de manera substancial la capacitat de conservar el territori i la seva biodiversitat.

Per a tot plegat, ens cal redactar una memòria per a sol·licitar un ajut.

Serapias perez-chiscanoi
i *Ophrys bilunulata*
fotografiades a Catalunya
f. Josep Barnés

El nou butlletí del GOC-ICHN

Aprofitant la incorporació de Xavier Alamany, professional de l'edició i el disseny, a la Junta del GOC, el butlletí del grup ha experimentat una remodelació per esdevenir —més que una mera eina de memòria— una eina d'explicació de les diverses iniciatives i tasques que es donen al GOC.

La metodologia pròpia del disseny ha portat a fer una anàlisi de recursos i usos del butlletí i a definir una estratègia d'actuació. S'ha utilitzat una senzilla matriu d'anàlisi (la DAFO) per constatar les debilitats, amenaces, forteses i oportunitats.

Com a conclusió, el butlletí ha de reflectir el veritable nombre de tasques que es donen al grup, evitant que actuacions importants quedin invisibilitzades, i posar-les en valor. També, agilitzar els sistemes de redacció, la qualitat bàsica dels textos i aprofitar la capacitat fotogràfica de les persones associades.

Els objectius són publicar el butlletí regularment, cada any, presentant el valor dels seus continguts —tant a nivell divulgatiu com científic—, millorar la distribució, ampliar el públic, valorar el GOC-ICHN i aconseguir més socis per a un millor assoliment de les tasques i objectius del grup.

Un cop adoptades aquestes directrius, el disseny gràfic resulta força més senzill de realitzar perquè els objectius de comunicació són clars. S'ha utilitzat un *layout* de pàgina modular, tipografies d'ús lliure de drets, actuals i clares, i una paleta de colors reduïda basada en matisos de flors d'orquídiades que servirán per diferenciar les seccions del butlletí.

De les seccions, es mantenen les habituals de l'actualitat del GOC i de les activitats de l'any però se n'afegeixen algunes amb una visió més àmplia, com ara entrevistes, o més necessàries, com les que visibilitzen les persones sòcies. Per exemple, cada any un membre del GOC serà convidat a il·lustrar amb les seves fotografies les pàgines principals del butlletí i tindrà una secció on es presenta i dona a conèixer.

En resum, el butlletí rebrà i donarà joc per fer el GOC més cohesionat, important i més útil a la societat.

Iniciativa de promoció

També, s'ha dissenyat una línia de missatges gràfics per cridar a associar-se al GOC, a la manera d'una campanya de publicitat (vegeu pàg. 15), utilitzant els modestos mitjans i canals propis. Es basa en mostrar algunes de les motivacions de les persones que se senten atretes per la natura i, en concret, per les orquídiades. Es vol apel·lar i cridar l'atenció de les persones que senten curiositat, ganes d'aprendre i volen entendre més sobre les orquídiades naturals del país.

Al GOC-ICHN s'estan endegant projectes de ciència ciutadana que requeriran més persones pels grups de treball i que queden a l'abast de gent amb aficions naturalistes. Volem animar-les a que passin de gaudir mirant l'activitat del GOC a gaudir sent-ne part activa i ampliant els seus coneixements.

Textos de Xavier Alamany

Imatge de la campanya de promoció